

СЦЕНАРІЙ ЗУСТРІЧІ-СЕМІНАРУ, ПРИСВЯЧЕНОГО ТЕМАТИЦІ ГРОМАДСЬКОГО БЮДЖЕТУ В ШКОЛАХ м. Лодзь, Республіка Польща

Переклад здійснено у рамках Проекту «Громадський бюджет на сході України – інтеграція заради розвитку», який реалізується Фондацією польсько-української співпраці ПАУСІ у рамках Ініціативи «Підтримка територіальних громад України у зв'язку зі збільшенням кількості внутрішньо переміщених осіб», що виконується Німецьким товариством міжнародного співробітництва GIZ за дорученням уряду Німеччини.

Виконавець:

Опис і цілі

Основна мета проведення подібних зустрічей в школах полягає в приверненні уваги шкільної молоді до тематики ГБ, її залученні до активної участі в цьому процесі, а також в ознайомленні з іншими, доступними для неї формами суспільної партиципації.

Зустрічі матимуть характер семінарів (майстер-класів) – їхній перебіг буде заплановано таким чином, щоб вони могли становити собою приклад спільного прийняття рішень і партиципації на рівні класу або на рівні групи у складі учнів та учениць. З огляду на основне призначення зустрічей, основний акцент буде перенесено з інформаційного аспекту, який стосується основних положень і принципів ГБ (як у випадку інформаційних зустрічей, що проводяться для інших вікових груп і груп зацікавлених осіб) на питання популяризації партиципації як такої – будуть представлені можливості, які створює цей процес, його конкретні, відчутні результати, а також доступні для сприйняття механізми, які базуються на співпраці, спільному прийнятті рішень і на громадянській активності. Зустрічі буде розбито на три складові частини – вступ/«розминка» і знайомство, поєднане з визначенням проблем, робота над проектами, пов'язаними з визначеними попередньо проблемами і потребами, презентація проектів з подальшим голосуванням і вибором проектів-переможців.

Підсумком і результатом кожної зустрічі буде проект в рамках ГБ, підготовлений організаторами на основі роботи учнів та учениць. З одного боку, проект буде певною нагородою і сувеніром – після того, як він отримає тверду обкладинку, його буде передано школі або класу як результат «першого спільного заходу, що є проявом громадянської активності», з іншого боку, після відповідного доопрацювання проекту і надання йому практичного змісту, він буде переданий учням для отримання підписів на його підтримку з подальшою можливістю його фактичної подачі в рамках ГБ.

Підготовка модераторів

Модератори, які вестимуть зустрічі, повинні попередньо ознайомитися з положеннями і принципами цього річного ГБ, з даним сценарієм, а також з загальною інформацією, яка присвячена тематиці суспільної партиципації. Окрім того, кожний модератор, який ще немає досвіду роботи з групами школярів, пройде навчання (тренінги) під керівництвом досвідчених консультантів, або ж отримає їхню підтримку у ході перших зустрічей.

Загальні відомості для модераторів

- **Роль модератора** – завдання модератора полягає в проведенні зустрічі, слідкуванні за порядком і фасилітації під час написання проектів. На початку зустрічі необхідно ознайомити присутніх з метою даної зустрічі – ми зустрічаємося з учнями та ученицями, щоб залучити їх до активної участі в процесі ГБ. Наше завдання полягає в представленні ГБ, демонстрації механізму його роботи і ефектів, які він генерує. Результатом зустрічі буде наш спільний проект в рамках ГБ – проект, підготовлений учнями і ученицями, розроблений представником організатора зустрічі у вигляді проектною пропозиції;
- **Спосіб проведення зустрічі** повинен бути адаптований до рівня знань і активності осіб, які беруть в ній участь. Саме тому, в рамках першої частини зустрічі варто запитати її учасників, чи знають вони, що собою являє ГБ і партиципація. Оскільки зустріч повинна мати освітній характер, а її перебіг повинен бути прикладом партиципації/участі, учням і ученицям можна пояснити ці два поняття в рамках короткої дискусії або «мозкового штурму» (відповіді на питання про форми партиципації, з чим і як можна партиципувати і т.д.) – остаточно уявити, як працює ГБ і що означає «партиципувати» дозволить підведення підсумків зустрічі, завдяки чому семінар/майстер-клас можна буде використати в якості вже згаданого прикладу.
- **Семінар/майстер-клас – це не лекція чи доповідь.** Такі зустрічі-семінари повинні відбуватися на основі діалогу з учнями та ученицями – це повинно бути «навчання через гру» або ж навчання шляхом співпраці, а не звичайні лекція чи доповідь.

- **Сценарій являє собою набір правил і рекомендацій** – з огляду на те, що іноді складно передбачити, якою буде кількість учасників і яким буде приміщення, де відбуватиметься зустріч, модератор повинен бути готовий до можливих змін сценарію зустрічі та його адаптації до умов, що склалися. Як вже згадувалося раніше, мета зустрічей полягає в розкритті суті партиципації через гру і співпрацю – сценарій містить лише можливі рішення, використання яких залежить від модератора.
- **Допомагаємо – не беремо на себе виконання.** Завдання модераторів полягає лише в наданні допомоги, по-перше, при здійсненні спільного аналізу потреб учнів та учениць, по-друге, при перетворенні ідей на конкретні проекти і завдання, реалізація яких буде можливою в рамках ГБ. Модератори повинні консультувати, пропонувати можливі рішення учням та ученицям, які беруть участь в зустрічах, однак, вони не повинні робити проектів за них.

Можливі складнощі і проблеми під час зустрічей:

З огляду на специфіку цільової аудиторії, невелику кількість часу на проведення зустрічей, а також умови в приміщеннях, які іноді складно буде заздалегідь передбачити і врахувати, модератори можуть зіткнутися з рядом проблем, які перешкоджатимуть ефективному проведенню зустрічі-семінару. Нижче наведено категорії можливих проблем та їхні можливі рішення..

Невисокий рівень зацікавлення з боку учасників зустрічі-семінару:

- Перш за все, слід підкреслити, що семінари, присвячені тематиці ГБ, проводяться для учнів та учениць – ведучі повинні лише надати можливість учасникам зустрічі висловити свою думку і допомогти їм покращити територію, що оточує їх місце проживання або навчання. Яким буде результат – все залежить виключно від них.
- Присутнім на зустрічі необхідно також пояснити, що семінари є однією з форм партиципації. Те, як вони пройдуть, залежить від їхньої активності і бажання співпрацювати. Слід також зазначити, що семінари не мають характеру лекції чи уроку – їхнє завдання полягає не стільки в навчанні, скільки в грі, результати якої дозволяють отримати конкретні, матеріальні зміни в школі, в мікрорайоні чи в місті.

- Результатом семінарів повинна стати підготовка учнівської проектної заявки в рамках ГБ – учасникам зустрічі необхідно пояснити, що основою майбутнього проекту, який буде підготовлено, будуть попередньо зазначені ними потреби і проблеми. Отже, суть і змістовне наповнення проекту буде залежати від їхньої активної участі в семінарі та від висловлення власних ідей.
- Присутніх на зустрічі учнів та учениць можна запитати, чи знають вони, які саме проекти вже було реалізовано в рамках ГБ і скільки з них було т.зв. «учнівських» проектів. Оскільки таких проектів, зазвичай, є небагато, необхідно пояснити, що шкільна і студентська молодь становлять другу, за величиною, вікову групу в місті Лодзь, і, відповідно, їхня активність може привести до відчутних результатів. Слід також згадати, що школа є одним з найбільших джерел отримання голосів на підтримку їхніх проектів – маючи готовий проект і достатню кількість контактів, може варто спробувати підготувати гарний і корисний проект?

Відсутність уваги в ході семінару, наявність великої кількості відволікаючих чинників

- Для полегшення роботи і підвищення рівня уваги учнів та учениць, в рамках семінарів передбачена робота в малих групах або індивідуально (якщо буде невелика кількість учасників)
- Для зменшення рівня розрізненості/незлагодженості цільової групи, існує можливість проведення ігор або практичних вправ, які передбачають індивідуальну роботу і змушують зосередитися на виконанні конкретних завдань. Вправи можуть бути пов'язані з партиципацією, або ж можуть креативним, творчим способом демонструвати значення і необхідність співпраці. Пропоновані індивідуальні завдання:
 - Кіт в капелюсі – учасники повинні намалювати кота в капелюсі. Кожний з учасників повинен зробити це самостійно, в індивідуальному порядку, не підглядаючи, як це зробили інші. Після цього кожний з учасників повинен розмістити свій малюнок з котом на видному для всіх місці – деякі намалюють кота, що сидить всередині капелюха, а інші – кота з капелюхом на голові. Мета вправи – пояснити, що без огляду на те, що всі ми говоримо про одне й те саме, ми можемо сприймати це по-різному. До чого це змушує – до діалогу і спільного визначення, яким саме буде наше єдине правильне

зображення kota в капелюсі, оскільки такий підхід дозволить тепер краще розуміти один одного, дозволить ефективніше працювати та ухвалювати рішення заради блага інших або разом з іншими.

- Коло стільців – завдання, яке підійде для невеликих груп учнів або учнів, які цікавляться тематикою ГБ і робота з якими відбувається дуже швидко і вправно. Учасники ставлять стільці в коло (кожний ставить свій стілець так, щоб сидінням він був скерований всередину кола). Стільці не можуть торкатися один одного, кожний учень чи учениця може притримувати стілець лише однією рукою. Стільці повинні бути нахилені так, щоб вони стояли лише на передніх ніжках – завдання полягає в тому, щоб кожний з учасників, рухаючись за годинниковою стрілкою від стільця до стільця, обійшов коло і повернувся до свого стільця. Ця гра має на меті, по-перше, показати важливість співпраці при різного роду ініціативах, починаючи від ходіння навколо стільців, і закінчуючи проектами, спрямованими на покращення рівня життя в місті, по-друге, у ході даної гри можна побачити різні ролі, в які будуть втілюватися учасники – наприклад, роль лідера, який керуватиме діями, роль ідейного натхненника, який пропонуватиме рішення, роль адміністратора, який керуватиме людьми, рухом та діями окремих осіб.
- У випадку учасників, які відіграватимуть роль відволікаючого фактору, варто їх також залучити до дії – по-перше, можна дати їм роль лідера малої групи, підкреслюючи, в такий спосіб, їхню важливість і підвищуючи рівень відповідальності за роботу, по-друге, можна залучити їх до виконання індивідуальних завдань, які змусять їх зосередитися на цілі, і, відповідно, зменшать їхню не завжди бажану активність
- У випадку невеликих груп учасників, модератор спільно з учасниками може спробувати укласти контракт – вписати на дошці правила і принципи спільної роботи, яких всі разом будуть дотримуватися і за виконанням яких всі будуть стежити. Контракт забирає доволі багато часу, тому в великих групах його буде складно втілити.

Відчуття відсутності впливу на реальність, що спричиняє скептицизм по відношенню до теми ГБ

- Слід нагадати, що в процедурі ГБ, зокрема на першому етапі, можуть брати участь всі мешканці міста Лодзь, незалежно від віку. З огляду на це, кожний з присутніх на семінарі має можливість представити свою ідею, а семінар проводиться саме для того, щоб допомогти учням це зробити.
- Окрім ГБ, необхідно розповісти також про інші форми партиципації, доступні для всіх вікових груп і запитати, в яких з них учні вже брали участь (волонтерська діяльність, консультації з громадськістю, співпраця з громадськими організаціями, органи учнівського самоврядування, акції протесту і т.д.). В даному випадку завдання модератора полягатиме в усвідомленні всім присутнім, що форм участі є багато і вони мають конкретний вимір, але часто проблема полягає у відсутності активності і прихильності з боку осіб, зацікавлених даною тематикою
- Учасникам можна навести конкретні приклади реалізованих проектів в рамках ГБ, які представляють громадянський вплив мешканців на міський простір, на вигляд мікрорайонів, житлових масивів чи школи. Наводячи приклади, необхідно також описати конкретні заходи, які призвели до реалізації того чи іншого проекту.

Матеріал для модераторів

Кожний з модераторів повинен ознайомитися з інформацією стосовно цього річного процесу ГБ, розміщеною на сайті www.uml.lodz.pl/budzet_obywatelski/2018. Більш того, для тих, хто вестиме зустрічі, попередньо будуть підготовлені і проведені тренінги для модераторів, метою яких буде, з одного боку, перевірка рівня знань учасників тренінгу, а з іншого боку, їхня «реакція» на найважливіші питання. В процесі тренінгу також буде розглядатися питання проведення зустрічі з урахуванням специфіки групи зацікавлених осіб, для яких саме й проводиться така зустріч.

Додаткові матеріали для модераторів:

- маркери і ручки
- папір – фліпчарти, клейкий папір для нотаток

- бланки проектних пропозицій
- мультимедійна презентація
- оцінка (грошова розцінка), надана окремими відділами /управліннями/департаментами міської ради міста Лодзь

ЗАГАЛЬНИЙ ПЛАН ЗУСТРІЧІ (45 хвилин)

- Вступ/ «розминка» (знайомство, діагностика потреб і проблем) – 10 хв.;
- Практична частина (підготовка проектів на основі визначених проблем і потреб) – 20 хв.
- Презентація проектів і голосування (вибір проектів в рамках ГБ) – 10 хв.;
- Підведення підсумків – 5 хв..

Оформлення приміщення

Якщо існує така можливість, модератори повинні підготувати приміщення для семінарів ще до початку їх проведення. Залежно від кількості учасників, парти необхідно поставити таким чином, щоб зробити місця для роботи груп у складі макс. до 5 осіб (максимальна кількість учасників зустрічей – 20 осіб, тому модератори самостійно вирішують, чи учасники будуть поділені на 4 групи по 5 осіб чи на 5 груп по 4 особи). Розставлені столи і стільці не повинні загороджувати екрану, дошки або іншого простору, де будуть розміщуватися проекти та інша інформація, або ж результати голосування.

ДЕТАЛЬНИЙ ПЛАН ЗУСТРІЧІ

«РОЗМИНКА»

Необхідно:

- клейкий папір для нотаток (post-it)
- ручки
- самоклеюча малярська стрічка
- шкільна дошка або інше видиме місце
- мультимедійна презентація або попередньо роздрукований інформаційний матеріал

- Зустріч розпочинається зі знайомства. Ми повідомляємо, що ми являємося представниками громадської організації, яка займається питаннями партиципації і ГБ, а також пояснюємо мету заняття і його очікувані результати.
- Представляємо план зустрічі – пояснюємо, що наше завдання – показати, як виглядає партиципація на практиці, як у простий спосіб, на основі того, що ми вже знаємо, підготувати проект в рамках ГБ. .
- Роздаємо клейкий папір для нотаток і самоклеючу стрічку – завдання учнів та учениць полягатиме у виборі одного питання/проблеми з раніше зазначених і розміщених в «хмарі» і позначенні його на аркуші паперу. Питання будуть розглядатися з точки зору двох рівнів деталізації – учні зможуть вибрати загальні поняття, як, напр., озеленення, спорт, навчання, культура, безпека, і конкретні, а саме – кущі та газони, шкільний стадіон, музичний фестиваль, уроки гри на гітарі, моніторинг і т.д. Учні матимуть змогу записати також свої ідеї, реалізація яких сприятиме покращенню середовища. На шматках самоклеючої стрічки кожний з учасників повинен написати своє ім'я і наклеїти його так, щоб всім було видно.
- Ми просимо учнів та учениць представитися. Коротко – ім'я і записане на аркуші питання/проблема. Ми забираємо аркуш і вішаємо його на дошці – проблеми з загальних категорій вішаємо нагорі, проблеми з конкретних категорій – під ними, таким чином, щоб в подальшому ми отримали карту найважливіших потреб і проблем вже не окремого учня, а цілого класу чи групи.
- Завдяки такій створеній карті ми показуємо учням їхні спільні проблеми і потреби – пояснюємо, що саме заради вирішення таких проблем і задоволення потреб й було запроваджено ГБ. Запитуємо учнів, чи знають вони, як функціонує механізм ГБ, що таке «суспільна партиципація», коротко пояснюємо, якщо учні чогось не знають (подай-прорекламує-проголосуй) і нагадуємо, що метою зустрічі є підготовка спільної проектної пропозиції.

Практична робота

Необхідно:

- папір (флапчарти)
- ручки, маркери

- бланки проектних пропозицій
- столи, стільці

- У випадку, якщо не вдалося підготувати приміщення до початку проведення семінару, просимо учасників зустрічі допомогти підготувати приміщення для роботи в групах. Всіх присутніх ділимо на групи по 4 або 5 чоловік, роздаємо папір, маркери і бланки.
- Повідомляємо, що кожна група повинна вибрати найважливішу для них загальну категорію на карті власних проблем і потреб, а потім – підготувати рекламний плакат одного з конкретних **заходів/проектів**. Звертаємо їхню увагу на те, що на плакаті повинна бути інформація: чому проект має важливе значення, для якої категорії користувачів, як він виглядатиме. Наприклад, якщо учні виберуть освіту, вони можуть підготувати проект, який стосується покращення оснащення одного з класів.
- В ході практичної роботи груп завдання модератора полягає у супроводі та наданні необхідної допомоги – ми ходимо від групи до групи і допомагаємо спочатку вибрати завдання/проект, а потім належним чином представити його або описати. Ми можемо також надати учням додаткову інформацію, напр., стосовно вартості запланованих ними заходів, їхнього масштабу та інше.

Презентація проектів і голосування

Необхідно

- самоклеюча стрічка
- місце для розміщення плакатів
- ручки;
- клейкий папір для нотаток (post-it)

- Після завершення роботи над плакатами, ми просимо всіх авторів коротко представити свої проекти – чому було обрано цю тематику, як би виглядала реалізація проекту, для кого цей проект. Залежно від кількості часу, якій залишився до завершення зустрічі, можна провести коротке обговорення кожного з проектів. Після презентації, просимо групи дати назви своїм проектам (можна попросити зробити це в ході практичної роботи).

- Назву проекту записуємо на дошці і кожному проекту присвоюємо порядковий номер. Після цього просимо учасників вибрати один з проектів шляхом голосування. Голосування може відбуватися за допомогою клейкого папера або шляхом підняття рук.

Висновки

- Підводячи підсумки, повідомляємо учням, що протягом 45 хвилин вони були офіційними «суспільними партиципаторами» - вони спільно вказували на проблеми і потреби і визначали, які з проектів, спрямованих на їх вирішення чи задоволення, варто було б реалізувати. Більше того, вони написали, як би хотіли це зробити, де і для кого - саме ці складові дозволять підготувати проект в рамках ГБ.
- Що далі? Ми повідомляємо учнів та учениць, що, згідно з попередньою домовленістю, організатори зустрічі підготують для них заповнений бланк проектної заявки, який можна буде подати в міськраду міста Лодзь або зробити це в режимі онлайн. Єдине, що необхідно буде перед цим зробити – зібрати 15 підписів на підтримку проекту.
- Необхідно повідомити також, що всі інші ідеї/проекти, які не було підтримано в процесі голосування, учні та учениці можуть подати самостійно або при підтримці вчителя, який отримає від організаторів комплект інформаційних матеріалів та бланки проектних пропозицій.
- Організатор повинен підготувати також додатковий бланк з проектом, запропонованим учнями – оформлений в рамочку, він буде підтвердженням участі в семінарі і документом, який підтверджує виконання першого партиципаторного завдання заради благоустрою свого житлового району, мікрорайону чи міста.